

TÜRKİYE-RUSYA ENERJİ İŞ BİRLİĞİNİN NATO İLE İLİŞKİLERE YANSIMALARI¹

Necmeddin YÜŞEN²

Öz

Bu çalışma, Türkiye'nin dış politikasında giderek belirginleşen Rusya-NATO ikilemini, enerji tedariki ile güvenlik ilişkileri arasındaki paradoksal etkileşim bağlamında analiz etmektedir. Araştırmanın amacı, Türkiye'nin enerji bağımlılığının dış politika yönelimleri üzerindeki etkilerini ve bu durumun güvenlik ittifaklarıyla oluşturduğu gerilimleri incelemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş, veri toplama sürecinde resmi raporlar, uluslararası enerji istatistikleri, akademik literatür ve politika belgeleri kullanılmıştır. Analiz çerçevesi olarak neoklasik realizm ve stratejik otonomi kavramı tercih edilmiş ve bu teorik zemin üzerinden Türkiye'nin enerji güvenliği ile güvenlik politikaları arasındaki yapısal ilişkiler değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye'nin Rusya ile enerji alanındaki iş birliğinin doğalgaz tedariki, nükleer enerji projeleri ve boru hattı yatırımları gibi yalnızca ekonomik bir gereklilik olmaktan çıkarak, dış politika stratejisinin merkezine yerleştiğini göstermektedir. İki ülke arasında giderek artan iş birliği, Türkiye'nin NATO içindeki pozisyonunu ve güvenlik yükümlülüklerini yeniden tanımlayan bir etki oluşturmaktadır. Araştırma, Türkiye'nin Batı ittifakı ile bağlarını korurken, Rusya ile ilişkilerini stratejik bir manevra alanı olarak kullandığını ve böylece enerji tedariki ile geleneksel güvenlik mimarisi arasında karmaşık, çok katmanlı ve zaman zaman çelişkili bir denge kurduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler

Türk Dış Politikası
Stratejik Otonomi
Enerji
NATO
Rusya

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 10.08.2025
Kabul Tarihi : 10.10.2025
E-Yayın Tarihi : 15.06.2026
DOI : 10.58702/teyd.1761115

¹ Bu çalışmada yazarın yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır. Bkz. Yüßen, N. (2025). "Türkiye'nin Güvenlik Politikalarında Çok Kutuplu Dünyaya Uyum: Rusya, Çin ve NATO Dengesi". Yüksek Lisans Tezi, Bursa Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.

² Bilim Uzmanı, Bağımsız Araştırmacı, e-posta: n.yusen7@hotmail.com, ORCID: 0009-0009-6613-4937.

IMPLICATIONS OF TÜRKİYE-RUSSIA ENERGY COOPERATION FOR NATO RELATIONS

Abstract

This study analyzes the increasingly prominent Russia–NATO dilemma in Türkiye’s foreign policy within the context of the paradoxical interaction between energy supply and security relations. The main objective is to examine the impact of Türkiye’s energy dependence on its foreign policy orientations and the tensions it creates within security alliances. A qualitative research method was adopted, drawing on official reports, international energy statistics, academic literature, and policy documents. The analytical framework is based on neoclassical realism and the concept of strategic autonomy, through which the structural relationship between Türkiye’s energy security and security policies is evaluated. Findings reveal that Türkiye’s energy cooperation with Russia particularly in natural gas supply, nuclear energy projects, and pipeline investments has moved beyond being a mere economic necessity to become a central element of its foreign policy strategy. This deepening cooperation exerts a transformative influence on Türkiye’s position within NATO and its security commitments. The research demonstrates that Türkiye, while maintaining its ties with the Western alliance, uses its relations with Russia as a strategic maneuvering space, thereby constructing a complex, multi-layered, and sometimes contradictory balance between energy security and the security architecture.

Keywords

Turkish Foreign Policy
Strategic Autonomy
Energy
NATO
Russia

Article Info

Research Article

Received : 10.08.2025
Accepted : 10.10.2025
Online Published : 15.06.2026
DOI : 10.58702/teyd.1761115

Kaynakça Gösterimi: Yüşen, N. (2026). Türkiye-Rusya enerji iş birliğinin NATO ile ilişkilere yansımaları. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 7 (2), 336-360.

Citation Information: Yüşen, N. (2026). Implications of Türkiye-Russia energy cooperation for NATO relations. *Journal of Society, Economics and Management*, 7 (2), 336-360.

GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte küresel güvenlik mimarisinde yaşanan köklü dönüşümler, Türkiye-Rusya ilişkilerini de önemli ölçüde etkilemiştir. Tarih boyunca çoğunlukla karşıt bloklarda konumlanan iki ülke, 1990'lı yıllardan itibaren ilişkilerini çeşitlendirmeye başlamış, özellikle enerji alanında stratejik iş birliklerine yönelmiştir. Türkiye'nin artan enerji talebi, Rusya'yı temel enerji tedarikçisi konumuna taşımış (Ticaret Bakanlığı, 2024) ve bu durum ikili ilişkilerde karşılıklı bağımlılığın yanı sıra, dış politika ve güvenlik dengelerinde yeni dinamiklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyesi bir ülke olarak, NATO'nun 'ana tehdit unsuru' olarak tanımladığı (North Atlantic Treaty Organization [NATO], 2022) Rusya ile yürüttüğü TürkAkım ve Akkuyu Nükleer Güç Santrali gibi büyük ölçekli projeler, İttifak'ın güvenlik stratejileri açısından önemli bir tartışma alanı oluşturmaktadır. Öyle ki, NATO'nun enerji güvenliğine yönelik politikası, Rusya'nın enerji kaynaklarını siyasi baskı unsuru olarak kullanma potansiyeline karşı, üye devletler arasında dayanışmayı öngörmektedir (NATO, 2022). Bu çerçevede, Türkiye'nin Rusya ile derinleşen enerji iş birliği, NATO'nun ortak savunma ve caydırıcılık ilkeleriyle zaman zaman çelişen bir görünüm arz etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin bu alandaki politikaları, dikkatle yönetilmesi gereken bir dış politika denklemi doğurmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin enerji iş birliği projelerinin, NATO üyesi ülkeler arasında güven ve dayanışma ilişkilerine etkisi, incelenmesi gereken dikkat çekici bir mesele haline gelmiştir.

Literatürde Türkiye-Rusya enerji ilişkileri genellikle ekonomik çıkarlar, teknik iş birlikleri ve enerji bağımlılığı gibi konular çerçevesinde ele alınmaktadır (Balta ve Özkan, 2016; Özkan, 2023; Yılmaz, 2023). Ancak bu çalışmaların büyük bölümü, Türkiye'nin enerji politikaları ile NATO'nun güvenlik stratejileri arasındaki doğrudan çelişkilere kuramsal bir zeminde odaklanmamaktadır. Bu çalışma, söz konusu literatür boşluğunu doldurmayı amaçlamakta ve enerji iş birliklerinin, dış politika ve ittifak ilişkileriyle kesişimini analiz etmektedir. Bu doğrultuda temel araştırma sorusu şu şekilde formüle edilmiştir: 'Türkiye'nin Rusya ile geliştirdiği enerji iş birliği, NATO ile ilişkilerini ne şekilde etkilemekte ve bu durum Türkiye'nin dış politika yönelimlerini nasıl şekillendirmektedir?'

Araştırmanın kuramsal çerçevesi üç temel yaklaşıma dayanmaktadır. Öncelikle neoklasik realizm, uluslararası sistemin anarşik yapısı ve güvenlik rekabetinin devletleri rasyonel kararlar almaya zorladığını savunarak Türkiye'nin enerji politikalarının güç dengesi boyutunu analiz etmeye imkân tanımaktadır. İkinci olarak jeoekonomik yaklaşım, enerji altyapılarını ve kaynaklarını dış politika ve nüfuz aracı olarak değerlendirme imkânı sunmaktadır. Üçüncü olarak stratejik otonomi kavramı, Türkiye'nin NATO üyeliğini sürdürürken Rusya ile geliştirdiği alternatif stratejik ilişkileri anlamlandırmada kullanılmıştır.

Çalışmada, nitel araştırma yönteminden yararlanılmış, politika belgeleri, akademik yayınlar, resmî açıklamalar ve strateji raporları üzerinden belgesel analiz ve içerik çözümlemesi yapılmıştır. Enerji iş birliği, dış politika ve ittifak ilişkileri arasındaki etkileşim, bu kuramsal ve yöntemsel yapı temelinde değerlendirilmektedir. Bu analiz, Türkiye-Rusya-NATO üçgenindeki güncel dinamiklerin yanı sıra Türkiye'nin dış politika yönelimlerinin çok

kutuplu uluslararası sistemdeki dönüşümle nasıl iç içe geçtiğini ortaya koyarak alana özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Çalışmada ilk olarak, neoklasik realizm, jeoekonomik yaklaşım ve stratejik otonomi perspektiflerinden oluşan teorik çerçeve sunulmakta, ardından literatürde konunun nasıl ele alındığı incelenmektedir. Üçüncü bölümde Türkiye-Rusya ilişkilerinin gelişimi, lider diplomasisinin rolü ve enerji bağımlılığının derinleşmesi ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde NATO zirvelerinde enerji meselesinin nasıl tartışıldığı ve Rusya'nın ittifak belgelerinde hangi tehdit söylemleriyle anıldığı incelenmektedir. Bunu takiben, Türkiye-NATO ilişkilerinde Rusya ile enerji iş birliğinin yol açtığı gerilim alanları tartışılmaktadır. Son olarak, Türkiye'nin enerji tedariki ve güvenlik arasındaki paradoksal ilişkileri stratejik otonomi arayışı bağlamında değerlendirilmekte ve bulgular, sonuç bölümünde bütüncül bir analize kavuşturulmaktadır.

1. Literatür Taraması

Türkiye'nin dış politikasında enerji tedariki ile güvenlik ilişkileri arasındaki paradoksal etkileşim, özellikle Rusya-NATO ikilemi bağlamında uluslararası ilişkiler literatüründe yer bulmaktadır. Rusya'dan doğalgaz ve petrol tedarikine dayalı enerji bağımlılığı, iki ülke arasındaki ekonomik iş birliğini derinleştirirken, Türkiye'nin NATO içerisindeki stratejik konumunu da doğrudan etkilemektedir. Bu durum, Türkiye'nin dış politikada dengeleyici bir rol üstlenmesini zorunlu kılmakta ve enerji ile güvenlik alanları arasında hassas bir ilişki ağı ortaya çıkarmaktadır (Yermekbayev ve ark., 2020, s. 170).

Realist yaklaşımlar, enerji bağımlılığını devletlerin güç ve güvenlik çıkarları çerçevesinde değerlendirmekte ve Rusya ile enerji iş birliğini, Türkiye'nin NATO içerisindeki yükümlülüklerini sınırlayabilecek stratejik bir kısıt unsuru olarak görmektedir (Lazar, 2021, s. 92; Özkan, 2023, s. 243). TürkAkım ve Akkuyu gibi projeler, yalnızca enerji alanındaki bağımlılığı artırmakla kalmamakta, dış politikada Rusya'ya yönelik stratejik esneklik ihtiyacını da gündeme taşımaktadır (Bechev, 2024). Buna karşın liberal yaklaşımlar ve karşılıklı bağımlılık teorisi, enerji iş birliğinin iki ülke arasındaki gerilimleri azaltabileceğini, ekonomik bağların çatışma maliyetlerini yükselterek iş birliğini teşvik edebileceğini öne sürmektedir (Söylemez ve Erdal, 2024, s. 34; Yermekbayev ve ark., 2020, s. 170). İnşacı perspektifler ise literatürde görece sınırlı bir yer bulmuştur. Bu çerçevede enerji ilişkilerinin yalnızca maddi çıkarlarla değil, kimlik, söylem ve güvenlik kültürleriyle de şekillendiği vurgulanmaktadır (Demiryol, 2018, s. 1448; Yılmaz, 2023, s. 40). Türkiye'nin 'enerji köprüsü' kimliği ve stratejik özerklik söylemleri, dış politika kararlarının meşrulaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Hagverdiyeva ve Mazıcı, 2018, s. 137).

NATO açısından bakıldığında, Türkiye'nin Rusya ile derinleşen enerji bağımlılığının ittifakın bütünlüğü bakımından tartışmalı bir alan oluşturduğu görülmektedir. NATO, 1990'lardan itibaren enerji güvenliğini kurumsal gündemine dahil etmiş ve özellikle 2014 sonrası Rusya'nın agresif politikalarıyla bu konu daha da önem kazanmıştır (Çelikpala, 2014, s. 76). Bununla birlikte, Türkiye'nin Rusya ile geliştirdiği enerji projeleri, ABD tarafından ittifak dayanışmasını zayıflatıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Deutsche Welle Türkçe, 2025a). Bu durum, Türkiye'nin NATO içerisindeki pozisyonunu daha karmaşık hale getirmekte ve ittifak içi stratejik farklılıkları gündeme taşımaktadır.

Literatürde ayrıca, Türkiye-Rusya enerji iş birliği, hem ekonomik ilişkiler hem de bölgesel jeopolitik gelişmeler bağlamında incelenmiştir. Suriye iç savaşı, Ukrayna krizi ve Karadeniz güvenliği gibi meseleler, iki ülkenin zaman zaman karşıt pozisyonlarda yer aldığını göstermektedir. Enerji iş birliği taraflar arasındaki güveni pekiştirse de kalıcı bir güvenlik ittifakına dönüşmemiştir. Köstem (2020, s. 795-817), enerji ilişkilerinin iş birliği sağladığını ancak stratejik bir ittifaka evrilmediğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla enerji alanındaki karşılıklı bağımlılık, siyasi krizlerde ilişkilerin tamamen kopmasını engelse de güvenlik politikalarında tam bir uyum oluşturmamaktadır (Söylemez ve Erdal, 2024, s. 32). Enerji altyapı projeleri, özellikle TürkAkım, Mavi Akım ve Akkuyu Nükleer Güç Santrali, Türkiye'nin Rusya ile enerji bağımlılığını derinleştirirken aynı zamanda Ankara'ya pazarlık gücü sağlayan araçlar olarak görülmüştür (Demiryol, 2018, s. 1452). Söylemez ve Erdal (2024, s. 32), bu projelerin karşılıklı bağımlılığın asimetrik biçimde geliştiğini belirtirken, Gafarlı ve Rohnifard (2023, s. 41) Türkiye'nin bu süreçte stratejik otonomi inşa etme çabasına dikkat çekmektedir. Ancak söz konusu çalışmalar, enerji bağımlılığının NATO içindeki güven algısına etkilerini doğrudan ele almamaktadır. Genel olarak, mevcut literatür Türkiye-Rusya enerji iş birliğinin Türkiye'nin dış politikasında stratejik bir ağırlık kazandığını, NATO ile ilişkilerde ise belirsizlikler doğurduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu ilişkilerin çok boyutlu doğasını tam olarak kavrayabilmek için daha fazla teorik çeşitlilik gerekmektedir.

Neoklasik realizm ve stratejik otonomi kavramı çerçevesinde yapılan bu çalışma, literatürdeki söz konusu boşlukları doldurarak Türkiye'nin enerji bağımlılığı ile güvenlik politikaları arasındaki yapısal ilişkileri almayı amaçlamaktadır. Nitekim Türkiye-Rusya enerji iş birliğinin NATO ilişkilerine etkilerini farklı teorik perspektiflerden ele alan çalışmalar bulunsa da bu ilişkinin stratejik ve politik sonuçlarını sistematik biçimde inceleyen araştırmalar sınırlıdır. Özellikle enerji bağımlılığının Türkiye'nin dış politika tercihlerindeki rolü, NATO içindeki stratejik konumu ve ittifak ilişkilerine etkilerini bütüncül bir çerçevede analiz eden çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurarak Türkiye-Rusya enerji iş birliğinin NATO bağlamındaki etkilerini incelemeyi hedeflemektedir.

2. Teorik ve Kavramsal Çerçeve

21. yüzyıl uluslararası ilişkilerinde enerji, hem ekonomik hem de devletler arası güç mücadelelerinin merkezinde yer alan önemli bir araç haline gelmiştir. Enerji kaynaklarına erişim, tedarik yollarının kontrolü ve enerji altyapılarına yapılan yatırımlar, devletlerin dış politika yönelimlerini belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Türkiye'nin bir yandan NATO üyeliğini sürdürmesi, diğer yandan Rusya ile enerji alanında giderek derinleşen stratejik ilişkiler kurması, ittifak içi güvenlik algılarında asimetri oluşturmakta ve transatlantik ittifakın bütünlüğüne dair soru işaretleri doğurmaktadır. Bu ikili ilişkiler ağının daha anlaşılır hale gelmesi için, konuyu yalnızca aktörlerin politikalarına odaklanan bir yaklaşımla değil, kuramsal analizlerle de ele almak gereklidir. Bu bağlamda çalışma, üç ana kuramsal çerçeveden yararlanarak meseleyi açıklamaktadır: 'neoklasik realizm, jeoekonomik yaklaşım ve stratejik otonomi.'

2.1. Neoklasik Realizm Bağlamında Türkiye-Rusya-NATO Üçgeni

Uluslararası ilişkiler teorileri arasında realizm geleneği, devletlerin dış politika davranışlarını güç, güvenlik ve çıkar temelli yaklaşımlarla açıklamaya odaklanmaktadır. Bu gelenek içerisinde gelişen neoklasik realizm, 1990'lardan itibaren devletlerin dış politikalarını anlamlandırmada etkili bir analitik çerçeve sunmuştur. Neoklasik realizm, klasik realizm ve yapısal realizmin (neorealizm) açıklama kapasitelerini bir araya getirerek, uluslararası sistemin oluşturduğu kısıtların yanında, devletlerin içsel dinamiklerine de önem vermektedir (Rose, 1998, s. 163). Bu bağlamda, devletlerin dış politika tercihlerini yalnızca sistemik güç dağılımına indirgemek yerine, liderlik algıları, iç politik dengeler, bürokratik süreçler ve toplumsal talepler gibi faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini ileri sürer (Ripsman ve ark., 2016).

Neoklasik realizmin temel katkısı, sistemik düzeydeki fırsat ve tehditlerin devletler tarafından nasıl algılandığını ve bu algıların içsel koşullar aracılığıyla nasıl filtrelendiğini açıklamasıdır. Kenneth Waltz'ın (1979, s. 79-88) yapısal realizminde, devlet davranışları sistemin anarşik doğası ve güç dağılımı üzerinden açıklanırken, neoklasik realizm bu indirgemeci bakış açısını yetersiz bulur. Gideon Rose'un (1998, s. 144-172) kavramsallaştırdığı üzere, devletlerin dış politikası, sistemik baskılar ile ulusal liderlerin algı ve tercihleri arasında bir arabuluculuk süreci olarak şekillenir. Başka bir ifadeyle, uluslararası sistemin sunduğu fırsat ve tehditler, iç politik süreçlerden geçerek somut dış politika davranışına dönüşür. Bu perspektif, enerji ve güvenlik gibi karmaşık alanların analizinde özellikle kullanışlıdır. Çünkü enerji ilişkileri hem uluslararası güç dengeleriyle hem de devletlerin içsel ekonomik ve politik ihtiyaçlarıyla yakından ilişkilidir. Örneğin, Randall Schweller (2004, s. 159-201), devletlerin dış politikalarının sadece güç dengesine değil, içsel çıkar koalisyonlarına da bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, enerji gibi stratejik kaynakların dış politikadaki önemini anlamlandırmada kritik bir noktadır. Zira enerji, devletlerin ekonomik kalkınması, toplumsal refahı ve güvenlik politikaları açısından vazgeçilmez bir unsur olarak öne çıkar. Dolayısıyla enerji ilişkileri, sistemik düzeyde jeopolitik rekabetin bir yansıması olurken, ulusal düzeyde rejim istikrarı ve ekonomik sürdürülebilirlikle doğrudan bağlantılıdır (Lobell ve ark., 2009).

Neoklasik realizmin bir diğer önemli katkısı, liderlerin algılarına verdiği roldür. Devletlerin uluslararası sistemdeki fırsat ve tehditleri nasıl değerlendirdiği, büyük ölçüde karar alıcı elitlerin stratejik vizyonuna bağlıdır (Lobell ve ark., 2009, s. 4-7). Türkiye örneğinde, enerji arz güvenliği ve Rusya ile geliştirilen enerji ortaklıkları ekonomik bir tercih olmanın yanı sıra, stratejik bir zorunluluk olarak da değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, karar alıcıların enerji bağımlılığını azaltma ya da çeşitlendirme yönündeki algıları, Türkiye'nin dış politikada manevra alanını şekillendirmektedir. Benzer şekilde, Rusya açısından da enerji, hem ekonomik bir araç hem de dış politika gücünü pekiştiren stratejik bir kaldıraç işlevi görmektedir (Abbasgil, 2017, s. 77).

Neoklasik realizmin çizdiği bu teorik çerçeve ışığında, Türkiye-Rusya enerji ilişkilerinin NATO ile bağlantılı dış politika yansımaları daha iyi anlaşılabilir. Türkiye'nin Rusya'ya enerji bağımlılığı, NATO içerisindeki güvenlik politikalarını zaman zaman karmaşık bir hale getirmektedir. Bir yandan Türkiye, NATO müttefiki olarak ittifakın enerji güvenliği ve Rusya'ya karşı geliştirdiği stratejik tutumlara uyum sağlamak durumundadır. Öte yandan, ulusal çıkarlarının gereği olarak Rusya ile enerji alanında iş birliğini sürdürmek zorundadır.

Bu ikili durum, neoklasik realizmin öngördüğü biçimde, sistemik düzeydeki Rusya-NATO rekabeti ile Türkiye'nin enerji ihtiyaçlarının etkileşimini ortaya koymaktadır. Türkiye'nin NATO içindeki pozisyonunu belirleyen sadece ittifakın stratejik yönelimi değil, aynı zamanda enerji tedariki kaygıları ve iç siyasal dengeleridir. Böylece, Türkiye-Rusya enerji ilişkileri NATO bağlamında, neoklasik realizmin işaret ettiği gibi, hem uluslararası sistemin baskıları hem de ulusal düzeydeki ihtiyaç ve algılar üzerinden şekillenen bir dış politika dinamiği olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Jeoekonomik Yaklaşım: Enerji Hatları ve Stratejik Nüfuz

Jeoekonomik yaklaşım, enerji politikalarının ekonomik olduğu kadar stratejik bir araç olarak da işlev gördüğünü öne sürmektedir. Bu yaklaşıma göre, devletler enerji projelerini dış politika hedeflerini desteklemek ve uluslararası sistemde nüfuz sağlamak amacıyla kullanır. Enerji boru hatları, nükleer santraller ve uzun vadeli ithalat anlaşmaları bu bağlamda yalnızca teknik ya da ticari değil, stratejik ve hatta jeopolitik araçlar olarak değerlendirilir. Özellikle enerji arzı konusunda dışa bağımlı ülkeler açısından enerji altyapısı, dış politika manevra alanını şekillendiren temel unsurlardan biri haline gelmektedir (Blackwill ve Harris, 2016).

Bu çerçevede Edward Luttwak'ın jeoekonomi kavramsallaştırması dikkat çekicidir. Luttwak'a göre ekonomik araçlar, askeri strateji mantığına benzer biçimde devletlerin çıkarlarını ilerletmek için kullanılabilir. Ona göre uluslararası ilişkilerde klasik çatışma araçlarının yerini artık ekonomik araçlar almıştır ve ticaret, yatırım, enerji gibi alanlar bir tür rekabet alanına dönüşmüştür. Luttwak, enerji hatları ve ekonomik ilişkilerin birer "stratejik kaldıraç" olarak değerlendirilebileceğini vurgular (Luttwak, 2012). Bu nedenle, enerji altyapı projeleri ekonomik ve güvenlik temelli dış politika enstrümanları olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'nin Rusya ile geliştirdiği TürkAkım, Mavi Akım Doğalgaz Boru Hattı (Mavi Akım) ve Akkuyu Nükleer Güç Santrali gibi projeler de bu perspektiften değerlendirilmelidir. Her bir proje, enerji arz güvenliği açısından Türkiye'ye fayda sağlarken, aynı zamanda Rusya ile kurulan karşılıklı bağımlılık ilişkisi üzerinden Türkiye'nin dış politika seçeneklerini etkileme potansiyeli taşımaktadır.

2.3. Stratejik Otonomi: İttifak İçinde Bağımsızlık Arayışı

Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemin dönüşümüyle birlikte, özellikle Batı merkezli liberal hegemonya düzeninin zayıflaması, devletlerin dış politika tercihlerini daha özerk ve esnek kılma eğilimini beraberinde getirmiştir. Tek kutupluluğun sarsılmasıyla birlikte ortaya çıkan çok kutuplu düzen, büyük güçler dışındaki aktörler için hem fırsatlar hem de belirsizlikler içeren yeni bir yapı sunmaktadır. Bu ortamda ulus-devletlerin, dış politika kararlarını kendi ulusal çıkarları doğrultusunda şekillendirme kapasitesini artırma yönündeki çabaları, "stratejik otonomi" kavramı ile açıklanmaktadır (Çakırca, 2025 s. 335; Pinheiro ve Lima, 2018, s. 4).

Stratejik otonomi, devletlerin dış politikalarında mümkün olan en yüksek hareket serbestisine sahip olma arayışlarını ifade eder. Bu kavram, mutlak bir bağımsızlıktan ziyade, devletlerin yapısal fırsatları değerlendirerek egemenliklerini çok taraflı ilişkiler içerisinde daha etkin biçimde sürdürme çabalarını tanımlar. Özünde stratejik otonomi, büyük güçlere ya da ittifak yapılarına olan bağımlılıkları asgariye indirme, dış baskılara karşı direnç geliştirme

ve çok taraflı dengeleme politikaları ile kendi karar alma alanını genişletme stratejisidir (Çakırca, 2025, s. 336; Russell ve Tokatlian, 2003, s. 4; Tickner, 2014, s. 79).

Bu bağlamda Türkiye'nin NATO üyesi olmasına karşın Rusya ile enerji, savunma ve diplomatik alanlarda iş birliğini arttırması, bu kavramla açıklanabilir. Enerji alanındaki bağımlılık ilişkileri, çoğu zaman askeri ve diplomatik ilişkileri de etkilemektedir. Bu kavramsal perspektiften bakıldığında, Türkiye'nin Rusya ile enerji alanında derinleşen ilişkisi, NATO içindeki geleneksel güvenlik anlayışına meydan okumak olarak görülse de çok kutuplu dünya düzeninde dengeleyici bir pozisyon elde etmeyi de hedeflemektedir.

3. Türkiye-Rusya İş Birliğinin Gelişimi

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması, Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerde köklü bir değişimin önünü açmıştır. Bu gelişme, iki ülke arasında Soğuk Savaş boyunca süregelen ideolojik ve blok temelli çatışmanın sona ermesine zemin hazırlamıştır. Bu dönemde hem Türkiye'nin hem de Rusya'nın güvenlik politikaları yalnızca uluslararası sistemdeki değişimlerden değil, aynı zamanda iç siyasi ve ekonomik yeniden yapılanma süreçlerinden etkilenmiştir Türkiye, Batı bloğu içerisindeki konumunu pekiştirmeye ve Avrupa-Atlantik yapılarıyla entegrasyonunu derinleştirmeye odaklanırken, Rusya, yeni bir federasyon olarak iç istikrarı sağlama ve eski nüfuz alanlarını yeniden tesis etme çabasına girişmiştir. Bu gelişmeler, Türk-Rus ilişkilerinde ideolojik temelli rekabetin yerini, daha pragmatik ve çıkar odaklı bir iş birliği modeline bıraktığı yeni bir dönemin kapılarını aralamıştır (İşyar, 2012, s. 803-811).

1990'lı yıllarda Türkiye ile Rusya'nın güvenlik politikaları zaman zaman sınırlı düzeyde etkileşim göstermiş olsa da Kafkasya ve Orta Asya gibi stratejik bölgelerde örtüşmeyen çıkarlar nedeniyle rekabetin belirginleştiği görülmüştür (Tuncer, 2017, s. 768). Türkiye, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlıklarını kazanan Türk Cumhuriyetleri ile tarihi, dilsel ve kültürel bağlarını pekiştirme çabası içine girerken; Rusya ise bu bölgelerdeki geleneksel etkisini sürdürme amacıyla hareket etmiştir (İşyar, 2012, s. 803). Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki çatışmalar, Çeçenistan'daki savaşlar ve Abhazya-Osetya eksenli gerginlikler gibi gelişmeler, iki ülkenin güvenlik perspektiflerinin ne ölçüde farklılaştığını ortaya koymuştur (Karabayram, 2007, s. 173). Özellikle Türkiye kamuoyunda Çeçenistan meselesine yönelik oluşan hassasiyet, Rusya tarafından dikkatle takip edilmiştir (Yılmaz, 2023, s. 37-39).

Bununla birlikte, 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren ekonomik ilişkilerde yaşanan ilerleme, güvenlik alanında da daha temkinli ve yapıcı bir diyalog ortamının oluşmasına katkı sağlamıştır. Türkiye'nin Rusya'ya olan enerji bağımlılığı, iki ülke arasındaki güvenlik dinamiklerini doğrudan şekillendiren bir unsur haline gelmiştir. Doğal gaz boru hatlarının güvenliği, enerji altyapılarının korunması ve enerji nakil güzergâhlarının istikrarı gibi konular, taraflar arasında teknik düzeyde güvenlik iş birliğini mümkün kılan yeni alanlar oluşturmuştur (İşyar, 2012, s. 806-807).

1997 yılında imzalanan ticaret anlaşmaları, Türk-Rus ilişkilerinde daha yapıcı bir diyalog zemini oluşturmayı amaçlamış ve özellikle enerji sektöründeki iş birlikleri, güvenlik alanındaki ilişkilerin gelişmesine ivme kazandırmıştır. Bu çerçevede Mavi Akım projesi, iki ülke açısından sembolik bir kırılma noktası olarak değerlendirilmektedir (Sönmezoğlu, 2006,

s. 694). Projenin hayata geçirilmesiyle birlikte Türkiye, 25 yıl süreyle yılda 16 milyar metreküp doğalgaz alımına başlamış, sonraki yıllarda bu miktarın artmasıyla, doğalgaz ihtiyacının yaklaşık %70'ini Rusya'dan karşılayan bir konuma gelmiştir (Sönmezoğlu, 2006, s. 695). Mavi Akım hattı, Rus doğalgazının Karadeniz'in altından doğrudan Türkiye'ye ulaştırılmasını öngörerek, başta Ukrayna ve Romanya olmak üzere transit ülkeleri devre dışı bırakmış ve böylece enerji arz güvenliği açısından stratejik bir avantaj sağlamıştır (Erbaş- Doğan, 2018, s. 20-22).

Genel olarak değerlendirildiğinde, Osmanlı döneminden 2000'li yıllara uzanan Türk-Rus ilişkileri, tarihsel açıdan dalgalı bir seyir izlemiş ancak dönemsel olarak iş birliğine açık dinamikler de barındırmıştır. Bu ilişkilerin süreklilik arz eden yönü ise, her iki ülkenin aynı jeopolitik alanda konumlanıyor olmasıdır. Bu durum, zaman zaman rekabeti ve etki alanı mücadelesini beraberinde getirmiştir (Kakışım, 2019, s. 86-87). 21. yüzyıla gelindiğinde ise, ilişkilerde klasik düşmanlık anlayışının yerini, karşılıklı bağımlılık ve bölgesel güç dengeleri temelinde şekillenen daha pragmatik bir yaklaşım almış görünmektedir.

3.1. Lider Diplomasisi: Erdoğan-Putin Diyalogunun İlişkilere Etkisi

2000'li yılların başında Türkiye ile Rusya'nın uluslararası sistemde etkili birer aktör olma yönündeki hedefleri, iki ülke arasındaki ilişkilerin karakterini doğrudan etkilemiştir. Bu süreçte, Recep Tayyip Erdoğan ve Vladimir Putin'in aynı dönemde siyasi iktidara gelmeleri ve benzer liderlik anlayışlarına sahip olmaları, ilişkilerin kişisel düzeyde şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Her iki liderin dış politikada egemenlik vurgusunu ön plana çıkarmaları ve Batı merkezli yapılar karşısında daha bağımsız bir çizgi izleme yönündeki arayışları, zaman zaman farklılık gösterse de genel anlamda uyumlu bir iş birliği ortamının oluşmasına katkı sunmuştur (Cankara, 2017, s. 310). Bu bağlamda, lider temelli etkileşim, Türkiye-Rusya ilişkilerinde yön belirleyici bir eksen haline gelmiştir (İnaç ve Hadji, 2022, s. 499-500).

Putin'in Aralık 2004'te Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret ise bu yeni dönemin başlangıç noktası olarak görülmektedir (Yıldız, 2021, s. 10). Aynı zamanda tarihsel açıdan da önem taşıyan bu ziyaret, bir Rus devlet başkanının Türkiye'ye yaptığı ilk resmi ziyaret olarak kayıtlara geçmiş ve iki ülke arasındaki diplomatik yakınlaşmanın sembolü haline gelmiştir (Güzel, 2024, s. 742).

Diğer yandan, liderler düzeyinde gelişen yakın temaslar, özellikle ekonomik ve enerji alanlarındaki iş birliklerinin somutlaşmasına zemin hazırlamıştır. Mavi Akım ve Akkuyu Nükleer Güç Santrali gibi stratejik projelerle kurulan ekonomik bağlar, Erdoğan ve Putin'in liderliğinde daha da pekişmiş, ardından gelen Türk Akımı girişimiyle bu iş birliği yeni bir ivme kazanmıştır. İkili ticaret hacmini artırmaya yönelik hedefler ve vize muafiyeti gibi konular ise karşılıklı güvenin pekişmesine katkı sağlamıştır (Taşçı, 2020, s. 99).

Ancak bu yakın ilişki, zaman zaman ciddi sınamalarla karşı karşıya kalmıştır. 2015 yılında bir Rus savaş uçağının Türkiye hava sahasını ihlal ettiği gerekçesiyle düşürülmesi, ikili ilişkilerde büyük bir krize yol açmıştır (BBC News Türkçe, 2015). Olayın ardından Moskova yönetimi sert açıklamalarda bulunmuş, ekonomik yaptırımlar devreye sokulmuş ve özellikle turizm ile tarım sektörleri bu durumdan olumsuz etkilenmiştir (Kılıçkan, 2021, s. 1292). Buna karşın, Erdoğan ve Putin'in doğrudan temasları sayesinde kriz kısa sürede kontrol altına

alınmış ve 2016 yılından itibaren ilişkilerde hızlı bir normalleşme sürecine girilmiştir (Rumer, 2019, s. 22).

15 Temmuz 2016'da Türkiye'de meydana gelen darbe girişimi, Türk-Rus ilişkilerinde yeni bir kırılma anı oluşturmuştur. Batılı müttefiklerin temkinli tutum sergilediği bu süreçte, Rusya'nın darbe girişimini açıkça kınaması ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a verdiği destek, ilişkilerin daha da derinleşmesini sağlamıştır. Hatta bazı kaynaklar, bu süreçte Rus özel kuvvetlerinin Türkiye'ye askeri yardım teklif ettiğini belirtmektedir (Rumer, 2019, s. 23). Bu gelişmelerin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan, 9 Ağustos 2016'da ilk yurt dışı ziyaretini Rusya'ya yaparak, ikili ilişkilerin yeni bir aşamaya taşınmasına öncülük etmiştir (BBC News Türkçe, 2016a). Ancak aynı yılın Aralık ayında Ankara'da Rusya'nın Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov'a düzenlenen suikast, ilişkilerde yeni bir sarsıntıya neden olmuştur. Karlov'un bir Türk güvenlik görevlisi tarafından öldürülmesi uluslararası kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve olay diplomatik bir provokasyon olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, Erdoğan ve Putin'in bu krizi bir kopuş nedeni olarak görmemesi ve meseleyi teröre karşı ortak mücadele bağlamında ele alması, iki liderin siyasi iradesinin ve karşılıklı çıkar temelli yaklaşımının krizleri aşmadaki belirleyici rolünü bir kez daha ortaya koymuştur (BBC News Türkçe, 2016b).

3.2. Enerji Bağımlılığı Bağlamında İlişkilerin Derinleşmesi

Türkiye ile Rusya arasındaki enerji ilişkilerinin gelişiminde, Mavi Akım Projesi bir dönüm noktası oluştururken, bu iş birliğinin ikinci büyük ayağını Akkuyu Nükleer Güç Santrali teşkil etmektedir. 2010 yılında imzalanan hükümetler arası anlaşmayla temelleri atılan Akkuyu projesi, Türkiye'nin ilk nükleer enerji santrali olma niteliğini taşımaktadır (Akkuyu Nükleer, 2025). Santral yalnızca enerji üretimi bağlamında değil, ileri teknoloji transferi, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve uzun vadeli ekonomik iş birliği açısından da stratejik bir önem arz etmektedir. Projede Rusya devletine bağlı Rosatom şirketinin hem inşaattan hem de işletmeden sorumlu olması, Türkiye'yi nükleer enerji üretimi bağlamında büyük ölçüde Rusya'ya bağımlı bir konuma taşımaktadır (Akkuyu Nükleer, 2025).

Bu yapısal bağımlılık, enerji güvenliği açısından bazı riskleri beraberinde getirmektedir. Özellikle Rusya'nın geçmişte enerji kaynaklarını jeopolitik bir araç olarak kullanmış olması, Türkiye açısından da benzer bir baskı aracı potansiyelini gündeme getirmiştir. Avrupa ülkelerinin deneyimlediği çeşitli krizler, bu tür risklerin somut örneklerini teşkil etmektedir (Sağsen, 2020). Bu bağlamda Türkiye, Rusya ile enerji alanındaki iş birliğini sürdürürken, enerji tedarikinde tek taraflı bağımlılığı azaltma hedefi doğrultusunda Azerbaycan, İran ve Katar gibi alternatif üretici ülkelerle de çeşitli enerji projelerine yönelmiştir (Abbasigil, 2017, s. 67).

Rusya açısından bakıldığında, Türkiye yalnızca önemli bir enerji ithalatçısı değil, enerji ihracatında stratejik bir geçiş noktası olarak da değerlendirilmektedir. Bu bağlamda 2020 yılında resmi olarak devreye giren Türk Akımı (TurkStream) projesi, iki ülke arasındaki enerji iş birliğinde kritik bir rol üstlenmiştir. Şekil 1'de gösterilen boru hattı aracılığıyla Rus doğalgazı Karadeniz üzerinden doğrudan Türkiye'ye ulaşmakta, oradan da Avrupa pazarlarına sevk edilmektedir. Türk Akımı, Türkiye'nin bölgesel enerji merkezi olma hedefini desteklerken, aynı zamanda Rusya'nın Ukrayna üzerinden gerçekleştirdiği geleneksel

doğalgaz sevkiyatını baypas etme stratejisinin önemli bir bileşeni olarak da işlev görmektedir (Temizer, 2024).

Şekil 1. TürkAkım Boru Hattı

Kaynak: BBC News Türkçe, 2019.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, enerji bağımlılığı konusu Türkiye-Rusya ilişkilerinde hem karşılıklı iş birliğini hem de yapısal bağımlılık dinamiklerini içinde barındıran stratejik bir alan olarak öne çıkmaktadır. Türkiye her ne kadar enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla tedarik kaynaklarını çeşitlendirme yönünde adımlar atsa da kısa ve orta vadede Rusya'ya olan bağımlılığını azaltma imkânı sınırlı görünmektedir. Bu durum, Ankara'nın Moskova ile olan ilişkilerinde daha dengeli ve ihtiyatlı bir dış politika geliştirme zorunluluğunu gündeme getirmektedir. Enerji alanındaki karşılıklı bağımlılık ise, hem taraflar arasında yapıcı iş birliğini teşvik eden bir unsur, hem de muhtemel kriz anlarında karşılıklı caydırıcılık sağlayan stratejik bir denge unsuru olarak değerlendirilmektedir (Demiryol, 2018, s. 1451). Bu bağlamda, 2015 yılında yaşanan uçak krizinin ardından Rusya'nın Türkiye'ye yönelik çeşitli ekonomik yaptırımlar uygulamasına karşın, enerji ticaretinde özellikle doğal gaz alanında herhangi bir kesinti ya da sınırlamaya gitmemesi dikkat çekicidir. Nitekim Moskova, Türk tarım ürünlerine yönelik ithalatı kısıtlarken, domates ihracatına getirilen yasak simgesel bir yaptırım aracı olarak öne çıkmış ve buna karşılık enerji sevkiyatının devam ettirilmesi, karşılıklı bağımlılığın kriz anlarında bile korunduğunu göstermiştir (Anadolu Ajansı, 2015). Bu örnek, Türkiye-Rusya ilişkilerinde enerji faktörünün ne denli derinleştiğini göstermesi bakımından önemlidir.

4. NATO Zirvelerinde Enerji Meselesi ve Rusya'ya Yaklaşım

Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO'nun güvenlik gündemi, geleneksel askeri tehditlerin yanı sıra enerji güvenliği, siber güvenlik ve terörle mücadele gibi çok boyutlu tehdit alanlarını da içerecek şekilde genişlemiştir. Bu dönüşüm sürecinde enerji güvenliği, ittifakın stratejik belgelerinde giderek artan biçimde yer almaya başlamış, enerji altyapılarının korunması, enerji arzının sürekliliği ve kaynak çeşitlendirmesi gibi unsurlar NATO'nun ilgi alanına dahil edilmiştir (NATO, 2024).

1991 tarihli Stratejik Konsept, enerji kaynaklarının güvenliğini hayati çıkarlar arasında sayarak ilk işaretleri vermiştir (NATO, 1991). Devam eden süreçte enerji güvenliği başlığı, 1999 Washington Zirvesi'nde İttifak'ın dolaylı olarak gündemine alınmıştır (NATO, 2024). 2006 Riga Zirvesi'nde enerji güvenliği NATO'nun doğrudan müdahil olabileceği stratejik bir alan olarak tanımlanmıştır (Biresselioğlu, 2012, s. 233). Bu dönemde Rusya'nın Ukrayna üzerinden Avrupa'ya gönderdiği doğalgazı kesmesi, NATO'nun enerji arz güvenliğine ilişkin kaygılarını derinleştirmiş ve Rusya'yı potansiyel bir enerji tehdidi olarak konumlandırmasına yol açmıştır. 2008 Bükreş ve 2010 Lizbon zirvelerinde de bu doğrultuda alınan kararlarla NATO'nun enerji güvenliği gündemi kurumsallaşmış, kritik altyapıların korunması ve kaynak çeşitlendirmesi stratejik öncelikler arasına girmiştir (Biresselioğlu, 2012, s. 235; NATO, 2010). Lizbon Zirvesi Sonuç Bildirgesi'nde, enerji güvenliği NATO'nun ortak güvenlik alanlarının bir parçası olarak tanımlanmış, üye ülkelerin kritik enerji altyapılarının korunması ve enerji kaynaklarına erişimin güvence altına alınması NATO'nun görev alanına dahil edilmiştir. Bu bağlamda, enerji güvenliği NATO açısından yalnızca ekonomik bir mesele değil, aynı zamanda askeri-stratejik bir unsur olarak da ele alınmıştır (NATO, 2010).

Rusya, NATO'nun enerji güvenliği yaklaşımında belirgin bir tehdit unsuru olarak konumlanmıştır. NATO'nun tehdit algısında Rusya'nın enerji kaynaklarını siyasi baskı ve nüfuz aracı olarak kullanabileceği vurgulanmış, özellikle Doğu Avrupa ülkelerinin Rusya'ya bağımlılığı, NATO'nun kolektif savunma ve dayanışma politikalarını sekteye uğratabilecek bir zafiyet olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Rusya, NATO'nun güvenlik belgelerinde enerji güvenliği açısından 'stratejik rakip' olarak tanımlanarak, İttifak'ın ortak savunma planlamasında kritik bir faktör haline gelmiştir (Fiott ve Lindstrom, 2021). 2014 Ukrayna Krizi sonrasında NATO'nun Rusya'ya yönelik caydırıcılık ve savunma tedbirlerini artırma kararı, enerji güvenliği tartışmalarını daha da yoğunlaştırmıştır (Canar, 2022, s. 140-141).

NATO'nun 2022 Madrid Zirvesi'nde kabul edilen Stratejik Konsept belgesinde, Rusya açıkça 'en büyük ve en doğrudan tehdit' olarak tanımlanmıştır (NATO, 2022). Böylelikle bu tanım, NATO'nun enerji güvenliği konusundaki pozisyonunu da yeniden şekillendirmiştir. Madrid Zirvesi belgelerinde enerji güvenliği hem ittifak dayanışması hem de ulusal güvenlik politikaları açısından kritik bir mesele olarak ele alınmıştır. Rusya'nın enerji arzını bir baskı unsuru olarak kullanma kapasitesi, NATO ülkelerinin enerji tedarik zincirlerini çeşitlendirme ve kritik altyapılarını koruma yükümlülüklerini ön plana çıkarmıştır (NATO, 2022).

Sonuç olarak bakıldığında, NATO'nun enerji güvenliğine yaklaşımı temelde üç ana ekseninde şekillenmiştir: birincisi, enerji altyapılarının terör, sabotaj veya çatışma gibi tehditlere karşı korunması; ikincisi, üyeler arasında enerji krizlerinde dayanışma ve eşgüdüm mekanizmalarının geliştirilmesi; üçüncüsü ise alternatif enerji kaynaklarının ve güzergahlarının teşvik edilmesidir (Biresselioğlu, 2012, s. 233). Bu öncelikler, özellikle Rusya'nın enerji arzı konusundaki baskın rolüne karşı bir dengeleme arayışı olarak yorumlanabilir. Nitekim Moskova'nın enerji ihracatını dış politika aracı olarak kullanması ve özellikle doğalgaz kesintilerini jeopolitik baskı unsuru haline getirmesi, NATO üyesi birçok ülke açısından doğrudan güvenlik riski olarak algılanması oldukça doğaldır.

5. Türkiye-NATO İlişkilerinde Rusya'dan Kaynaklanan Gerilim Noktaları

Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası dış politika tercihleri, genel olarak Batı ittifakı içindeki konumunu korumaya ve güvenlik çıkarlarını NATO şemsiyesi altında garanti altına almaya yönelik olmuştur. 1952 yılında NATO'ya üyeliğiyle birlikte Türkiye, Batı'nın Sovyetler Birliği'ne karşı oluşturduğu güvenlik mimarisinin bir parçası haline gelmiş ve uzun yıllar boyunca bu ittifakın güney kanadı olarak önemli bir rol oynamıştır (Criss-Bilge, 2012, s. 13-22). NATO üyeliği Türkiye'ye güvenlik şemsiyesi sağlamakla birlikte, kolektif savunma yükümlülükleri çerçevesinde belirli politik angajmanlar ve askeri sorumluluklar da getirmiştir. Bu kapsamda Türkiye, 5. Madde çerçevesinde İttifak dayanışmasına bağlı kalmakla yükümlüdür (NATO, 2023). Ancak 2000'li yıllardan itibaren, özellikle çok kutuplu uluslararası sistemin güç kazanmasıyla birlikte Türkiye'nin dış politika yönelimlerinde daha bağımsız ve esnek stratejiler benimsemeye başladığı gözlemlenmektedir. Bu dönüşümün en çarpıcı tezahürlerinden biri, Türkiye'nin Batı ittifakına olan geleneksel bağlılığını sürdürürken aynı anda Rusya gibi NATO'nun tehdit unsuru olarak gördüğü aktörlerle iş birlikleri geliştirmesidir (Topsakal, 2016, s. 48-50). Bu durum, Türkiye'nin NATO ile olan güvenlik ilişkilerinde giderek daha belirgin hale gelen bir paradoksu da beraberinde getirmektedir.

Türkiye'nin Rusya ile geliştirdiği enerji merkezli ilişkiler, zamanla güvenlik ve savunma alanlarına da taşınmış ve bu durum, NATO içinde Türkiye'ye yönelik algıların değişmesine yol açmıştır (Çelik, 2023, s. 110). Rusya ile Suriye sahasında koordinasyon, İdlib mutabakatları, Soçi süreci (Efegil ve Öztop, 2021, s. 157) ve Astana formatındaki angajmanlar (Babahanoğlu, 2023, s. 417), Türkiye'nin dış politikada Batı dışı aktörlerle kurduğu ilişkilerin sadece ekonomik düzeyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda güvenlik boyutuna da sirayet ettiğini göstermektedir. Bu türden çok yönlü iş birlikleri, Türkiye'nin stratejik özerklik arayışının bir yansıması olarak değerlendirilebileceği gibi, NATO'nun kolektif güvenlik anlayışı açısından bir tehdit olarak da algılanmaktadır (Yiğittepe, 2018, s. 285). Özellikle Türkiye'nin dış politikasındaki bu yönelim, NATO'nun güvenlik mimarisi içinde uyumlu bir müttefikten çok, dengeleyici bir aktör olarak konumlanmasına neden olmuş, bu da ittifak içi güven ilişkilerini zorlamıştır (Yiğittepe, 2018, s. 285). Türkiye, bu hamlelerini kendi ulusal güvenliğini sağlama ve savunma sanayisinde dışa bağımlılığı azaltma çabasının doğal bir uzantısı olarak savunuyor olsa da (T.C. İletişim Başkanlığı, 2019) bu yaklaşım, NATO içinde müttefik güveni ilkesinin aşındığı yönündeki algıyı derinleştirmiştir. İttifak üyeleri açısından Türkiye'nin bu yönelimi, bireysel bir tercih olarak değil, NATO'nun genel güvenlik doktrinini zayıflatma potansiyeli taşıyan bir stratejik sapma olarak değerlendirilmiştir (Bayındır, 2021).

Söz konusu güven bunalımının en somut örneği, Türkiye'nin 2017 yılında Rusya'dan satın aldığı S-400 hava savunma sistemidir. Bu satın alma, sadece teknik bir silah anlaşması değil, Türkiye'nin NATO güvenlik zincirine alternatif güvenlik opsiyonları aradığının sembolik bir göstergesi olarak da değerlendirilmiştir (Efegil ve Öztop, 2021, s. 156). NATO üyesi bir ülkenin, ittifakın potansiyel tehdit kaynağı olarak gördüğü bir ülkeden stratejik savunma sistemi alması, ittifakın dayanışma ve uyum ilkeleri açısından önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. Bu durum siyasi boyutta olduğu kadar, aynı zamanda teknik düzeyde de güvenlik sorunlarına yol açmıştır zira S-400 sisteminin NATO'nun radar ve hava savunma altyapısıyla entegre edilememesi, ortak operasyonel kabiliyetleri tehlikeye atabilecek bir risk olarak görülmüştür (Aktan, 2019; Alabarda, 2019).

S-400 alım sürecine karşılık olarak ABD'nin attığı en radikal adım ise Türkiye'yi F-35 savaş uçağı programından çıkarması ve ardından CAATSA (Hasımlarına Yapıtlarım Yoluyula Karşı Koyma Yasası) kapsamında yapıtlarım uygulamaları olmuştur (Yeltin, 2021, s. 74). ABD Savunma Bakanlığı, Türkiye'nin F-35 programından çıkarılmasını sistemler arası güvenlik riskiyle gerekçelendirmiştir. Bu süreçte Türkiye'ye ait F-35 eğitim programları sona erdirilmiş, ABD'de eğitim gören Türk personelin ülkeyi terk etmesi istenmiş (Seligman, 2019) ve Türkiye'nin program kapsamında üretmekte olduğı yaklaşık 400 parçalık katkısı için alternatif tedarikçilerle anlaşmalar yapılmıştır (U.S. Department of Defense, 2019a). Bu adımlar, Türkiye'nin savunma sanayiindeki küresel entegrasyonunu ciddi biçimde zedelemiş ve yaklaşık 9 milyar dolarlık ekonomik kayba neden olmuştur (U.S. Department of Defense, 2019b).

S-400 krizinin ardından NATO ile Türkiye arasındaki ilişkilerde gerginlikler daha da belirginleşmiştir. Bu durumun en açık örneklerinden biri, 2017 yılında Norveç'te düzenlenen NATO tatbikatında yaşanmıştır. Tatbikatta kullanılan simülasyon yazılımında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın hedef tahtasına yerleştirilmesi, Türk kamuoyunda ve siyasi çevrelerde büyük tepkiyle karşılanmıştır (Anadolu Ajansı, 2017). Olay, yalnızca bireysel bir hata olarak değerlendirilmemiş, NATO'nun kurumsal yapısına ve müttefiklik anlayışına zarar veren bir yaklaşım olarak yorumlanmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Dönemin NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg her ne kadar olay sonrası özür dilese de Türkiye tatbikattan askerlerini çekerek sert bir tepki vermiştir (BBC News Türkçe, 2017).

Sonuç olarak bakıldığında, S-400 krizi yalnızca Türkiye-ABD ilişkilerinde değil, NATO-Türkiye ilişkilerinde de derin bir güven bunalımı meydana getirmiştir. Türkiye'nin savunma sanayiinde dışa bağımlılığı azaltma ve stratejik otonomi kazanma yönündeki çabaları, Batılı müttefiklerle olan ilişkilerinde ciddi gerilimler üretmiştir. Bu gelişmeler, Türkiye'nin dış politikada ve güvenlik mimarisinde daha bağımsız bir çizgi izleme hedefinin, önemli maliyetler ve diplomatik meydan okumalarla birlikte yürütüldüğünü açıkça göstermektedir.

6. Enerji ve Güvenlik (Rusya ve NATO) Arasında Türkiye'nin Stratejik Otonomisi

Uluslararası sistemin çok kutupluluğa evrildiğı bir dönemde, Türkiye'nin Rusya ve NATO ile geliştirdiğı ilişkiler enerji, güvenlik ve stratejik denge arayışları bakımından kritik bir öneme sahiptir. Enerji alanındaki iş birliğinin sürdürülebilirliği, güvenlik eksenli diyalogun yönü ve küresel güç dengelerindeki dönüşüm, Türkiye'nin dış politikasını doğrudan şekillendiren temel dinamikler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu üç aktör arasındaki ilişkilerin geleceğı sadece ikili düzeyde değil, küresel düzlemde de önemli sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir. Örneğın 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna'nın doğusundaki çatışmalar, Karadeniz'in güvenlik mimarisinde köklü değişimlere yol açmış ve bu durum Türkiye'nin dış politikasını çok boyutlu ve dengeli bir biçimde yürütmesini zorunlu kılmıştır (Çınar, 2024, s. 27-28). Türkiye, NATO üyesi olarak Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne destek verirken ve Kırım'ın ilhakını tanımazken, aynı zamanda Rusya ile enerji, ekonomi ve savunma alanlarında geliştirdiğı ilişkileri sürdürme çabasında olmuştur (Güngörmez, 2021). Bu ikili çizgi, Türkiye'yi Batı ittifakıyla uyumlu bir pozisyon ile Moskova'yla stratejik denge kurma siyaseti arasında hassas bir denge gözetmeye

itmiştir. Türkiye'nin Ukrayna'ya insansız hava aracı ihracatı ve bu alandaki iş birlikleri, Kiev ile ilişkilerini kuvvetlendirmiş, özellikle Bayraktar TB2 SİHA'larının Ukrayna'ya hibe edilerek savaşta kullanılması Moskova'nın tepkisini çekmiştir (Baykar, 2022; Yavuz, 2020). Ancak Türkiye, bu gelişmelere rağmen doğrudan askeri bir cepheleşmeden kaçınarak diplomasi kanallarını açık tutmayı tercih etmiş ve böylece güvenlik çıkarlarını korurken Rusya ile enerji, turizm ve savunma alanlarındaki iş birliğini sürdürmeyi başarmıştır (Çınar, 2024, s. 27-28; İnat ve Duran, 2024, s. 26-27). Ukrayna krizi, Türkiye'nin NATO'daki pozisyonu ile Rusya ile olan ilişkilerini eşzamanlı yönetme kapasitesini test etmiş ve bu süreç, Ankara'nın stratejik özerklik arayışının ve çok kutuplu uluslararası sisteme uyum çabasının somut bir yansıması olmuştur.

Türkiye'nin Rusya'dan enerji tedarikine dayalı stratejisi, uzun süredir köklü ekonomik ve jeopolitik ilişkilerin bir uzantısı olsa da sürdürülebilirlik bakımından giderek daha önemli hale gelmiştir. Öyle ki, 2023 yılı itibarıyla Türkiye'nin doğal gaz ihtiyacının neredeyse tamamı, yaklaşık %98,3 oranında, ithalat yoluyla karşılanmıştır (Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanlığı [EPDK], 2024). Bu ithalatın önemli bir kısmı Rusya kaynaklı olup, yıl sonu itibarıyla oran %44 civarındayken, 2024 yılının ortalarında bu oran %58'e yükselmiştir (EPDK, 2024). Ayrıca ham petrol ve petrol türevleri açısından da benzer bir tablo mevcuttur. Bu alandaki dışa bağımlılık %91 gibi yüksek bir düzeyde seyretmekte olup, Rusya bu ihtiyacın %62'sini karşılamaktadır (Stratejik Araştırma Merkezi [STRASAM], 2024). Son dönemde ise bu oranda daha da dikkat çekici bir artış gözlenmiş ve 2024 ortaları itibarıyla Rusya'nın Türkiye'nin toplam petrol ithalatındaki payı %68'e ulaşmıştır (STRASAM, 2024). Batı'nın Ukrayna savaşı sonrası uyguladığı yaptırımlar çerçevesinde Rus petrolüne karşı tavır almasına rağmen Türkiye'nin bu ithalatı sürdürme konusundaki kararlılığı, NATO müttefikleriyle enerji eksenli ayrışmanın en somut göstergelerinden biri olmuştur. Nitekim ABD yönetimi Türkiye'yi bu konuda defalarca uyarmış (Furuncu, 2019) ABD Başkanı Donald Trump ise NATO ülkelerine yaptığı son çağrıda 'Rus petrolü almayı durdurun' uyarısında bulunmuştur (Deutsche Welle Türkçe, 2025b). 25 Eylül 2025'te Oval Ofis'te Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'la görüşmesinde de bu konuya değinen Trump, "Türkiye'nin Rus gazı ve petrolünü almayı bırakacağına inandığını" söylese de Erdoğan'ın böyle bir taahhütte bulunmadığı basına yansımıştır (EuroNews, 2025). Böylelikle Ankara'nın, bu baskılara rağmen enerji tedarikini önceleyen politikalarını sürdüreceği ve Batı ile stratejik uyumsuzluk riskini göze alarak enerji tedarikinde Rusya ile iş birliğini devam edeceği kuvvetli bir ihtimal olarak ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan Türkiye, LNG tedarikinde çeşitlenme hamleleri de yapmaktadır. BOTAŞ, Exxon Mobil ile yıllık 2,5 milyon tonluk LNG anlaşması müzakeresi içerisinde olup bu hacim yıllık gaz tüketiminin yaklaşık %7'sine denk gelmektedir (Reuters, 2025). Ayrıca Total Energies ile yapılan 10 yıllık anlaşma, Türkiye'ye yıllık 1,1 milyon ton LNG tedariki sağlayacak ve 2027 itibarıyla onun da dahil edilmesiyle birlikte fazlalık kapasite sayesinde Türkiye, yıllık 50 milyar metreküp tüketimine karşın yaklaşık 25 milyar metreküp fazlalık sağlayacak potansiyele ulaşacaktır (Hernandez, 2024). Bu rakamlar da enerji alanındaki karşılıklı bağımlılığın sadece ekonomik değil, aynı zamanda stratejik bir boyut taşıdığını göstermektedir (Demiryol, 2018, s. 1440). Taraflar açısından bu tür bir enerji ilişkisi, iş birliğini teşvik etmenin yanı sıra, olası diplomatik krizlerde karşılıklı caydırıcılığı artıran bir unsur olarak da işlev görmektedir.

Enerji alanındaki bu dönüşüme karşın, Türkiye-Rusya ilişkilerinin NATO ile ilişkiler bağlamında anlamı daha karmaşıktır. Enerji bağımlılığı, ittifak içinde ABD ve Fransa gibi müttefiklerin güven kaygılarını tetiklemiş, özellikle savunma alanında risk algısını derinleştirmiştir (Pierini, 2024). S-400 hava savunma sistemlerinin tedariki bu sürecin en açık dışa vurumu olmuş, ABD ile ilişkilerde yaptırımların uygulanmasına ve Türkiye'nin F-35 programından çıkarılmasına neden olmuştur. Bu durum, NATO içinde Türkiye'yi güven eksikliği bağlamına yerleştirmiştir (Pierini, 2024).

Diğer yandan, Türkiye AB ve NATO üyeleriyle iktisadi ve stratejik ilişkilerini sürdürürken BRICS gibi alternatif küresel mekanizmalara katılma arayışı içinde görünmektedir. Örneğin Türkiye, 2024 sonlarında BRICS'e katılmak üzere resmi bir talep sunmuştur (BBC News Türkçe, 2024). Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, "BRICS'e katılma isteği NATO'dan vazgeçmek anlamına gelmez" (T.C. İletişim Başkanlığı, 2024) açıklamasında bulunsa da bu tercihler, Türkiye'nin çok kutuplu sistemde pozisyonunu jeopolitik olarak yeniden tanımlama yönünde bir iradeye sahip olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Türkiye'nin dış politika pratiklerinde giderek daha fazla görünür hale gelen Rusya-NATO ikilemi, enerji tedariki ve geleneksel askeri-stratejik ittifak ilişkileri arasında karmaşık bir denge arayışını ifade etmektedir. Bu çalışma, Türkiye'nin Rusya ile geliştirdiği enerji iş birliğinin NATO ile ilişkileri nasıl etkilediğini analiz ederken, enerji bağımlılığı ile geleneksel güvenlik bağları arasındaki yapısal gerilimi açığa çıkarmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda neoklasik realizm, jeoekonomik analiz ve stratejik otonomi kavramı üzerinden yapılan kuramsal çerçeveleme, Türkiye'nin dış politikasında görülen çok yönlü yönelimleri anlamlandırma bakımından işlevsel olmuştur.

Öncelikle, Türkiye'nin enerji ithalatında Rusya'nın ağırlığı dikkate alındığında, ortaya çıkan tablo yapısal bir bağımlılık ilişkisini işaret etmektedir. Doğal gaz ihtiyacının neredeyse yarısının Rusya'dan karşılanması ve Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin yine Moskova'nın kontrolünde olması, enerji tedariki meselesinin doğrudan dış politikaya yansıyan bir kırılmağa dönüştüğünü göstermektedir.

Türkiye'nin Rusya'ya olan bu bağımlılığının, Türkiye'nin NATO ile ilişkilerine yansımaları ise daha karmaşık bir çerçeve sunmaktadır. 2014 Kırım ilhakı sonrasında NATO'nun enerji güvenliğini gündemine alması, müttefikler açısından Rusya'ya bağımlılığın güvenlik açığı olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Türkiye'nin Rusya ile giderek artan enerji iş birliği, ittifak içinde zaman zaman Ankara'nın pozisyonuna dair soru işaretlerini gündeme getirmiştir. Özellikle TürkAkım projesi ve S-400 hava savunma sistemi alımı, Türkiye'nin ittifak dayanışmasıyla ne ölçüde uyumlu hareket ettiği tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Buna karşın Ankara, NATO tatbikatlarına aktif katılım göstererek ve Baltık ülkeleriyle dayanışma sergileyerek bu algıyı dengelemeye çalışmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin enerji politikaları, ittifak ilişkilerinde hem iş birliği hem de bir gerilim unsuru olarak belirmiştir. Bu ikili politika, kısa vadede Türkiye'ye esneklik sağlasa da uzun vadede sürdürülebilirliği tartışmalıdır.

Öte yandan, Türkiye'nin jeopolitik konumu bahsedilen bu denklemleri farklı bir boyuta taşımaktadır. Bu konum, Avrupa'nın enerji çeşitlendirme stratejilerine katkı

sağlamakla kalmamış, aynı zamanda Türkiye'nin bir transit ülke olarak önemini pekiştirmiştir. Öyle ki bu durum, Ankara'ya Moskova karşısında alternatif oluşturma kapasitesi kazandırabilmenin yanı sıra, NATO içinde müzakere gücünü de artırabilir. Nitekim coğrafyadan kaynaklanan avantajlar doğru yönetildiğinde Türkiye'nin enerji alanındaki bağımlılığının tek taraflı bir zayıflık olmaktan çıkıp, jeoekonomik ve diplomatik bir araç haline gelebileceği gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak çalışmada, Türkiye'nin Rusya ile enerji alanında geliştirdiği iş birliği, NATO ile olan geleneksel güvenlik ilişkileriyle çelişen değil, onları yeniden tanımlamaya zorlayan bir dış politika realitesi olarak gözlemlenmiştir. Türkiye, çok kutuplu uluslararası sistemde stratejik özerkliğini artırmak ve dış politika kapasitesini çeşitlendirmek amacıyla hem NATO içinde kalmayı hem de Rusya ile iş birliğini sürdürmeyi tercih etmektedir. Bu tercih, uzun vadede Türkiye'nin küresel enerji-jeopolitik denklemde daha bağımsız bir aktör haline gelmesini mümkün kılabileceği gibi, NATO ile olan ilişkilerde süregelen bir güvenlik paradoksunu da beraberinde getirmektedir. Türkiye'nin önündeki temel zorluk, bu dengeyi sürdürülebilir bir metotla yönetebilmesinde yatmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırma yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale, tek yazar tarafından yazılmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abbasigil, S. (2017). Son dönemde gelişen Türk-Rus ilişkilerinin enerji perspektifinden analizi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 4(2), 50-83. <https://doi.org/10.16954/yalovabaccd.289277>
- Akkuyu Nükleer. (2025). Proje hakkında. <https://akkuyu.com/tr/about/info> adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- Aktan, S. (2019). Türkiye'nin S-400 alması F-35 teknolojisini ve NATO güvenliğini tehlikeye sokuyor mu?, <https://tr.euronews.com/2019/07/15/turkiye-nin-s-400-almasi-f-35-teknolojisini-ve-nato-guvenligini-nasil-tehlikeye-sokuyor> adresinden 4 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Alabarda, Y. (2019). Türkiye'nin hava savunmasında S-400 sistemlerinin yeri ve önemi. <https://kriterdergi.com/dis-politika/turkiyenin-hava-savunmasinda-s-400-sistemlerinin-yeri-ve-onemi> adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.

- Anadolu Ajansı. (2015, 28 Aralık). Putin Türkiye'ye yönelik yaptırım kararını imzaladı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-devlet-baskani-putin-turkiye-ye-yonelik-yaptirim-kararini-imzaladi/497383> adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Anadolu Ajansı. (2017, 17 Kasım). Genelkurmay Başkanlığı'ndan 'NATO skandalı' açıklaması. <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/genelkurmay-baskanligi-ndan-nato-skandalı-aciklamasi/968507> adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Babahanoğlu, V. (2023). Suriye krizi ve dış politika: Türkiye ve Rusya arasında geçişken ilişkiler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 59, 407-421. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1324444>
- Balta, E. ve Özkan, B. (2016). *Türkiye-Rusya ilişkilerine 'Tarih' ile bakmak (Dış politika forumu araştırma raporu)*. Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD.
- Bayındır, Z. (2021). NATO'dan Türkiye'ye yönelik S-400 açıklaması. <https://www.savunmasanayist.com/nato-turkiye-s-400-aciklamasi/> adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Baykar. (2022, Haziran 28). Baykar, 3 adet Bayraktar TB2 SİHA'yı Ukrayna'ya hibe ettiğini açıkladı. <https://baykartech.com/tr/press/baykar-3-adet-bayraktar-tb2-sihay-ukraynaya-hibe-ettigini-acklad/> adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- BBC News Türkçe. (2015, Aralık 4). Türkiye-Rusya uçak krizi: 10 günde neler yaşandı?. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151204_rusya_krizin_10_gunu adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- BBC News Türkçe. (2016a, Ağustos 9). Erdoğan ile Putin St. Petersburg'da bir araya geldi. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37020971> adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- BBC News Türkçe. (2016b, Aralık 20). Erdoğan ve Putin hemfikir: Suikast bir provokasyon. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38365002> adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- BBC News Türkçe. (2017, Kasım 17). TSK: NATO, Türkiye'den yazılı ve sözlü özür diledi. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42029160> adresinden 4 Haziran 2025 tarihinde alındı.
- BBC News Türkçe. (2019, 22 Aralık). ABD yaptırımları: TürkAkım ve Kuzey Akım 2 projeleri hakkında neler biliniyor?. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50883992> adresinden 6 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- BBC News Türkçe. (2024, 25 Haziran). Türkiye, BRICS üyeliği konusunda hangi mesajları veriyor?. <https://www.bbc.com/turkce/articles/ceqqdn6dwpdo> adresinden 6 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Bechev, D. (2024). Closer ties to the West don't mean Turkey will give up on Russia. <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/02/closer-ties-to-the-west-dont-mean-turkey-will-give-up-on-russia?lang=en> adresinden 6 Ağustos 2025 tarihinde alındı.

- Bireselioğlu, M. E. (2012). NATO's altering energy security perception: The possible position of Turkey. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(34), 227-252.
- Blackwill, R. D. ve Harris, J. M. (2016). *War by other means: Geoeconomics and statecraft*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1c84cr7>
- Canar, B. (2022). Yeni Avrupa'nın inşası sürecinde Avrupa-Atlantik güçlerinin ve Rusya Federasyonu'nun Ukrayna politikaları. *ViraVerita E-Dergi* (16), 125-164. <https://doi.org/10.47124/viraverita.1184382>
- Cankara, P. Ö. (2017). 2000'li yıllarda Türkiye ile Rusya arasındaki siyasi ilişkilerin ekonomik ilişkilere yansımaları. *Researcher*, 5(3), 310-322.
- Criss-Bilge, N. (2012). Turkey's NATO alliance: A historical perspective. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(34), 1-28.
- Çakırca, B. (2025). Çok kutuplu uluslararası sistemde stratejik otonomi kavramı ve önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 323-345. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1525248>
- Çelik, S. (2023). Tarihsel süreç içerisinde Türkiye'de NATO şüpheliği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), 95-115.
- Çelikpala, M. (2014). Enerji güvenliği: NATO'nun yeni tehdit algısı. *Uluslararası İlişkiler*, 10(40), 75-99.
- Çınar, H. Y. (2024). Rusya-Ukrayna savaşının Türkiye-Ukrayna ilişkilerine izdüşümü. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(1), 17-31.
- Demiryol, T. (2018). Türkiye-Rusya ilişkilerinde enerjinin rolü: Asimetrik karşılıklı bağımlılık ve sınırları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 1438-1455. <https://doi.org/10.21547/jss.441025>
- Deutsche Welle Türkçe. (2025a, Eylül 26). Trump'tan NATO'ya Rusya resti: Hedefte Türkiye mi var?. <https://www.dw.com/tr/trumphantan-natoya-rusya-resti-hedefte-t%C3%BCrkiye-mi-var/a-73998096> adresinden 9 Ekim 2025 tarihinde alındı.
- Deutsche Welle Türkçe. (2025b, Eylül 13). Trump'tan NATO ülkelerine: Rus petrolü almayı durdurun. <https://www.dw.com/tr/trumphantan-nato-%C3%BClkelerine-rus-petrol%C3%BC-almay%C4%B1-durdurun/a-73984494> adresinden 26 Eylül 2025 tarihinde alındı.
- Efegil, E. ve Öztop, F. A. (2021). Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin Suriye iç savaşı bağlamında incelenmesi. E. H. Kılıçbeyli (Ed.), *100. yılında Türkiye-Rusya ilişkileri* (s. 147-164) içinde. Nika Yayınevi.
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanlığı. (2024). Doğal gaz piyasası aylık sektör raporu: Ağustos 2024. <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-95/dogal-gazaylik-sektor-raporu> adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Erbaş-Doğan, G. (2018). Karadeniz bölgesinde boru hatları jeopolitiği. *Karadeniz Araştırmaları*, 15(57), 17-31.

- EuroNews Türkçe. (2025, 25 Eylül). Oval Ofis'te Trump'tan Erdoğan'a: 'Yapabileceği en iyi şey Rusya'dan yakıt almamak olur'. <https://tr.euronews.com/2025/09/25/trump-erdogani-beyaz-sarayda-agirladi-abd-f-35-satis-yasagini-kaldirmayi-degerlendiriyor> adresinden 25 Eylül 2025 tarihinde alındı.
- Fiott, D. ve Lindstrom, G. (2021). Strategic compass: New bearings for EU security and defence?. iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_171_0.pdf adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Furuncu, Y. (2019, 14 Haziran). ABD yaptırımlarının Türkiye-Rusya iş birliğine muhtemel etkileri. <https://www.setav.org/abd-yaptirimlarinin-turkiye-rusya-is-birligine-muhtemel-etkileri> adresinden 27 Eylül 2025 tarihinde alındı.
- Gafarlı, O. ve Rognifard, J. (2023). Relations with Russia in the context of Turkey's policy in constructing its 'Strategic Autonomy'. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 20(79), 33-50. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.1358280>
- Güngörmez, O. (2021). Türkiye'nin Ukrayna politikası. *Kriter*, 6(57). <https://kriterdergi.com/dosya-karadenizin-jeopolitigi/turkiyenin-ukrayna-politikasi> adresinden 6 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Güzel, H. T. (2024). Putin dönemi Türkiye-Rusya ilişkileri (2000-2008). *Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 728-770. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1387603>
- Hagverdiyeva, A. ve Mazıcı, N. (2018). Türkiye'nin enerji politikalarının Rus basınına yansımaları: Nezavisimaya Gazeta örneği. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (31), 134-152. <https://doi.org/10.17829/turcom.499529>
- Hernandez, A. (2024, 18 Eylül). Turkey ups export capability, supply diversity with 10-year TotalEnergies LNG deal. <https://www.reuters.com/business/energy/turkey-ups-export-capability-supply-diversity-with-10-year-totalenergies-lng-2024-09-18/> adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- İnaç, H. ve Hadji, A. (2022). Turkey and Russia in Central Asia after 2003: The Shift from a strategy of competition and conflict to a strategy of cooperation and partnership. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5(3), 499-509. <https://doi.org/10.33712/mana.1216094>
- İnat, K. ve Duran, B. (2024). Rusya-Ukrayna savaşının uluslararası sisteme ve Türkiye'ye etkileri. B. Duran, K. İnat ve M. Caner (Ed.), *Türk dış politikası yıllığı (2023)* (s. 11-32) içinde. SETA.
- İşyar, Ö. G. (2012). Rusya Federasyonu ile ilişkiler. H. Çakmak (Ed.), *Türk dış politikası (1919-2012)* (s. 803-811) içinde. Barış Platin Yayınları.
- Kakışım, C. (2019). Karşılıklı bağımlılık kapsamında Türkiye-Rusya enerji ilişkilerinin analizi. *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7(1), 67-89.
- Karabayram, F. (2007). *Rusya Federasyonu'nun Güney Kafkasya politikası*. Lalazer Kitabevi.
- Kılıçkan, Z. Y. (2021). Uçak krizi öncesi ve sonrasında Türkiye- Rusya ekonomik ilişkilerinin analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56(2), 1284-1312.

- Köstem, S. (2020). Russian-Turkish cooperation in Syria: Geopolitical alignment with limits. *Cambridge Review of International Affairs*, 34(6), 795-817. <https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1719040>
- Lazar, N. (2021). Turkey between NATO and Kremlin: The impact of Russian-Turkish energy projects. *L'Europe Unie*, 16, 123-134.
- Lobell, S. E., Ripsman, N. M. ve Taliaferro, J. W. (2009). *Neoclassical realism, the state and foreign policy*. Cambridge University Press.
- Luttwak, E. N. (2012). *The rise of China vs. the logic of strategy*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt2jbw6c>
- North Atlantic Treaty Organization. (1991). The Alliance's new strategic concept (1991). https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm adresinden 25 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- North Atlantic Treaty Organization. (2010). Lisbon summit declaration. https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm?mode=pressrelease adresinden 28 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- North Atlantic Treaty Organization. (2022). NATO 2022 strategic concept. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm adresinden 4 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- North Atlantic Treaty Organization. (2024). Enerji güvenliği. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49208.htm adresinden 25 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- Özkan, A. (2023). Çıkarlar ve çatışmalar bağlamında Türkiye – Rusya ilişkilerinin analizi. *Liberal Düşünce Dergisi*, (111), 241-255. <https://doi.org/10.36484/liberal.1291508>
- Pierini, M. (2024, 22 Nisan). Russia could push Turkey into lasting political and military antagonism with the rest of NATO. https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2024/04/22/russia-could-push-turkey-into-lasting-political-and-military-antagonism-with-the-rest-of-nato_6669139_23.html# adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Pinheiro, L. ve Lima, M. R. S. (Ed.). (2018). Between autonomy and dependency: The place of agency in Brazilian foreign policy. *Brazilian Political Science Review*, 12, 1-22. <https://doi.org/10.1590/1981-3821201800030003>
- Reuters. (2025, 20 Mart). Turkey and Slovakia get US waiver extension for gas payments to Russia, sources say. <https://www.reuters.com/business/energy/turkey-gets-waiver-extension-us-gas-payments-russia-turkish-source-says-2025-03-20/> adresinden 8 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Ripsman, N. M., Taliaferro, J. W. ve Lobell, S. E. (2016). *Neoclassical realist theory of international politics*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199899234.001.0001>

- Rose, G. (1998). Neoclassical realism and theories of foreign policy. *World Politics*, 51(1), 144-172. <https://doi.org/10.1017/S0043887100007814>
- Rumer, E. (2019). *Russia in the Middle East: Jack of all trades, master of none*. Carnegie Endowment for International Peace.
- Russell, R. ve Tokatlian, J. G. (2003). From antagonistic autonomy to relational autonomy: A theoretical reflection from the southern cone. *Latin American Politics and Society*, 45(1), 1-24. <https://doi.org/10.1111/j.1548-2456.2003.tb00230.x>
- Sağsen, İ. (2020, Ağustos 29). Enerjide dışa bağımlılık güvenlik ve dış politika meselesidir. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/enerjide-disa-bagimlilik-guvenlik-ve-dis-politika-meselesidir/1954717> adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- Schweller, R. L. (2004). Unanswered threats: A neoclassical realist theory of underbalancing. *International Security*, 29(2), 159-201. <https://doi.org/10.1162/0162288042879913>
- Seligman, L. (2019, Haziran 7). Pentagon chief to suspend Turkey's F-35 pilot training. <https://foreignpolicy.com/2019/06/07/pentagon-chief-to-suspend-turkeys-f-35-pilot-training/> adresinden 4 Haziran 2025 tarihinde alındı.
- Sönmezoğlu, F. (2006). *II. Dünya Savaşı'ndan günümüze Türk dış politikası*. Der Yayınları.
- Söylemez, K. E. ve Erdal, L. (2024). Karşılıklı bağımlılık perspektifinden Türkiye-Rusya enerji ilişkilerinde dengeler: TANAP ve TürkAkım. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 9(1), 31-47.
- Stratejik Araştırma Merkezi. (2024). 2025'e girerken Türkiye enerji görünümü. <https://strasam.org/strateji/enerji/2025e-girerken-turkiye-enerji-gorunumu-3574> adresinden 6 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- Taşçı, T. A. (2020). Türkiye-Rusya ilişkileri ve üst düzey iş birliği konseyi (ÜDİK). *Kare*, (8), 81-128. <https://doi.org/10.38060/kare.661620>
- Temizer, M. (2024, Ekim 10). Doğal gaz arz güvenliğinin teminatı TürkAkım boru hattı için imzalar 8 yıl önce atıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/dogal-gaz-arz-guvenliginin-teminati-turkakim-boru-hatti-icin-imzalar-8-yil-once-atildi/3357319#:~:text=Rusya'n%C4%B1n%20Anapa%20%C5%9Fehrinden%20K%C4%B1y%C4%B1k%C3%B6y,8%20Ocak%202020'de%20yap%C4%B1lm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1> adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.
- Ticaret Bakanlığı. (2024). Rusya Federasyonu ülke raporu (2024). <https://ticaret.gov.tr/data/5bcc5d4813b876034cfece26/RF%20%C3%9Cke%20Raporu%202024.pdf> adresinden 4 Ağustos 2025 tarihinde alındı.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2017, Kasım 17). No: 353, 17 Kasım 2017, Norveç'teki NATO tatbikatı esnasında Cumhuriyetimizin kurucusu büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün ve Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın hedef alınması. https://www.mfa.gov.tr/no_-353_-norvecteki-nato-tatbikati-esnasinda-cumhuriyetimizin-kurucusu-buyuk-onder-mustafa-kemal-ataturkun-ve-sayin-

cumhurbaşkanımızın-hedef-alinmasi-hk.tr.mfa adresinden 2 Haziran 2025 tarihinde alındı.

T.C. İletişim Başkanlığı. (2019, 14 Temmuz). Cumhurbaşkanı Erdoğan: 'S-400'leri alarak barışı ve kendi milli güvenliğimizi garantiye almaya çalışıyoruz'. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaşkanı-erdogan-s-400leri-alarak-barisi-ve-kendi-milli-guvenligimizi-garanti-altina-almaya-calisiyoruz> adresinden 4 Ağustos 2025 tarihinde alındı.

T.C. İletişim Başkanlığı. (2024, Eylül 26). Erdoğan: 'BRICS'e katılma isteği NATO'dan vazgeçmek anlamına gelmez'. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dis_basinda_turkiye/detay/erdogan-bricse-katilma-istegi-natodan-vazgecmek-anlamina-gelmez adresinden 5 Ağustos 2025 tarihinde alındı.

Tickner, A. B. (2014). Autonomy and Latin American international relations thinking. J. I. Domínguez ve A. Covarrubias (Ed.), *Routledge handbook of Latin America in the world* (s. 74-84) içinde. Routledge.

Topsakal, İ. (2016). Tarihi süreçte Rusya-Türkiye ilişkileri. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 33-53.

Tuncer, H. (2017). *Türk dış politikası: Cumhuriyet Dönemi (1920-2002) (Cilt 2)*. Kaynak Yayınları.

U.S. Department of Defense. (2019a, Haziran 7). Department of defense off-camera press briefing on Turkey's participation in the f-35 Program. <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/1870286/departement-of-defense-off-camera-press-briefing-on-turkeys-participation-in-the/> adresinden 3 Haziran 2025 tarihinde alındı.

U.S. Department of Defense. (2019b, Temmuz 17). Undersecretary of defense for acquisition and sustainment Ellen M. Lord and Deputy undersecretary of defense for policy David J. Trachtenberg press briefing on DOD's response to Turkey accepting delivery of the Russian S-400 air and missile defense system. <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/1908442/under-secretary-of-defense-for-acquisition-and-sustainment-ellen-m-lord-and-dep/> adresinden 3 Haziran 2025 tarihinde alındı.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. McGraw-Hill.

Yavuz, T. (2020, Aralık 14). Ukrayna ile Türkiye savunma alanında bir dizi anlaşma imzalandı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukrayna-ile-turkiye-savunma-alaninda-bir-dizi-anlasma-imzaladi/2076804> adresinden 20 Mayıs 2025 tarihinde alındı.

Yeltin, H. (2021). Türkiye ve S-400 hava savunma sistemleri: Türkiye-ABD-Rusya ilişkilerindeki yeri. *Anadolu Strateji Dergisi*, 3(1), 65-78.

Yermekbayev, A., Khairullayeva, V., Iztayeva, V., Zhuztayeva, B. ve Doszhanova, A. (2020). Relations between Turkey and Russia in the context of energy partnership. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 10(4), 166-171.

Yıldız, M. (2021). *Küresel ortaklığa doğru*. Zinde Yayıncılık.

Yılmaz, M. E. (2023). Türkiye-Rusya ilişkilerinin gelişimi (1923-2023). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, (Cumhuriyet'in 100. Yılında Türkiye – Özel Sayı), 4-45. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1252032>

Yiğittepe, L. (2018). NATO ve Rusya arasında Türkiye'nin güvenlik algılaması: S-400 krizi örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 276-289. <https://doi.org/10.11611/yead.458050>

EXTENDED ABSTRACT

This article examines the intricate nexus between energy dependence and security alignments within the framework of Türkiye's contemporary foreign policy, with particular emphasis on the strategic dilemma arising from its deepening cooperation with the Russian Federation and its enduring commitments to NATO. Positioned at the geopolitical crossroads of Europe and Asia, Türkiye has historically pursued a foreign policy shaped by the dual imperatives of safeguarding its Western security affiliations and adapting to shifting regional and global dynamics. One of the most salient of these dynamics is the growing energy partnership between Türkiye and Russia, which, when juxtaposed with Türkiye's NATO obligations, reveals a paradox at the core of its strategic posture. The theoretical foundation of this analysis is rooted in neoclassical realism, which builds on structural realism's systemic constraints while emphasizing the role of domestic factors, perceptions, and state capacity in shaping foreign policy outcomes. From this perspective, Türkiye's energy cooperation with Russia is best understood as a pragmatic strategy to mitigate vulnerabilities, secure critical energy supplies, and enhance its capacity to act independently in global affairs. The concept of strategic autonomy complements this framework by offering insights into Türkiye's pursuit of policy independence from rigid bloc-based constraints, even while retaining the benefits of longstanding institutional linkages with Western security and economic structures.

The trajectory of Türkiye-Russia relations since the early 2000's reflects a notable strategic recalibration. Historically marked by periods of rivalry and mutual suspicion, the bilateral relationship has evolved toward pragmatic engagement, particularly in the energy sector. The completion of critical infrastructure projects such as the Blue Stream pipeline in 2003 and the TurkStream pipeline in 2020 has entrenched Russia's role as a primary supplier of natural gas to Türkiye. This deepening interdependence extends beyond economics, influencing Türkiye's geopolitical behavior and regional diplomacy. Despite episodic crises most prominently the 2015 downing of a Russian fighter jet and ongoing divergences over the Syrian conflict both states have demonstrated resilience in managing disputes, swiftly restoring cooperation in strategically significant domains. Türkiye's intensifying energy and, to a degree, defense cooperation with Russia has nevertheless generated unease within NATO. The procurement of the Russian made S-400 missile defense system in 2017 became a watershed moment, provoking sharp reactions from Western allies who view Russia as a systemic adversary, particularly in light of its annexation of Crimea in 2014, its military intervention in Ukraine since 2022, and its use of hybrid warfare tactics across Europe. For NATO, the convergence of one of its member states with Moscow in sensitive strategic sectors challenges alliance cohesion, raises doubts about Ankara's strategic reliability, and fuels debates over the

adaptability of NATO's collective defense principles in an era of complex interdependence. Despite these tensions, Türkiye's foreign policy does not amount to a wholesale strategic realignment away from the West. Rather, it reflects a deliberate recalibration intended to widen its maneuvering space in an increasingly multipolar international system. This multidirectional orientation manifests in efforts to balance competing priorities achieving economic resilience through secure and diversified energy supplies, enhancing geopolitical leverage through flexible partnerships, and maintaining access to the technological, economic, and security benefits conferred by NATO membership and cooperation with the European Union.

Yet, this dual alignment creates structural tensions. On one side, deepening ties with Russia afford Türkiye tangible advantages, strengthening its negotiating position vis a vis both Moscow and Western capitals. On the other side, the visible departure from NATO's prevailing strategic consensus risks undermining trust within the alliance and potentially constraining Ankara's ability to influence Euro-Atlantic decision making processes. These frictions underscore the broader paradox confronting middle powers in the 21st century the pursuit of strategic autonomy through diversified alignments may simultaneously enhance and erode a state's security, depending on the perceptions and reactions of its partners. In managing this delicate balance, Türkiye demonstrates a pattern of pragmatic engagement. Rather than committing exclusively to one bloc or geopolitical orientation, Ankara leverages interdependence to maximize flexibility. This approach involves calculated risk taking, whereby the benefits of economic and energy cooperation with Russia are weighed against the costs of political friction within NATO. The balancing act is further complicated by external shocks such as the volatility of global energy markets, the evolving security environment in the Black Sea, and shifts in U.S.-Russia relations that can amplify both the opportunities and the risks inherent in Türkiye's position.

In conclusion, Türkiye's foreign policy trajectory underscores the challenges and opportunities facing states that occupy pivotal geographic and strategic positions. The deepening energy relationship with Russia enhances Türkiye's economic capacity and strategic leverage, while also introducing significant complications within the Euro-Atlantic security community. This dual edged reality reflects a broader transformation in global politics, where rigid alliance structures are increasingly supplemented or strained by transactional, issue specific partnerships. For Türkiye, the central task remains the careful management of this balance, sustaining the benefits of diversified cooperation without eroding the trust and strategic alignment that underpin its role within NATO. As global power configurations continue to evolve, Türkiye's experience illustrates the nuanced and often contradictory dynamics that define statecraft in the 21st century.